

בכל בוקר רחצו האסירים הכחור לים את הרצפה וניקו את האבק מן החלון. את האוכל קיבלו לי חדר.

האוכל היה טוב. בבוקר קיבלנו שתי ביצים שלוקות, כוס תה ולחמניה גדולה. בצהריים קיבלנו סיר מרק, סיר אורז עם שלוש חתיכות בשר די רציניות ועם פיתה וחצי ומנה שלישית. בהתחלה היתה זאת מנת ענבים, שהוחלפה בתמרים, תפוזים, מנדרינות. ארוחת ערב כללה

שוב איתה הלחמניה הגדולה, חלווה, גבינה וזיתים. את זה אוכל הביאו ממטבח מחוץ לתחיל בית-הסוהר, ובכל יום היה הקצין המורני בודק את האוכל. כמה פעמים החזיר את הפפונים מפני שהיו קטנים מדי. זה היה מן היום הראשון, עוד מלפני שבאו אנשי אר"ם.

מפקד בית-הסוהר, קצין צבאי, התיחס אלינו בצורה יפה מאד. מפעם לפעם בא לבקר אותנו, במיוחד בשעה שהיינו בבידוד, כדי לעמוד על טיב התנאים בהם חיונו. מלבד זאת באו מבקרים מן החוץ, קצינים גבוהים, שדרגתם הלכה ועלתה מפעם לפעם, עד שביקר אותנו גנרל. בינינו היינו מחלוצצים שהקצינים באים כדי לבדוק את מצב העניינים, כי מחר יש להם כל הסיכויים לכוא למקום בפיגמות.

היו לנו עשרים ספרים, שהבאנו עמנו, ואותם החלפנו בינינו. היו שני טפסים של מנהל ועד נולמ, טופס אחד של הים האכזרי, האחות קאר, וכבת איסטנבול ועוד סיפורי בלשים והמע' רב הפרוע. הכל היה באנגלית. רציני לנצל את הזמן ולהשתלם בשפה זו. למדתי קצת.

כשהייתי בבידוד, הקדשתי את רוב היום לקריאה ולפיתוח השיריים, עשיתי בל מיני תרגילים, הרמתי את הכסא, קפתי תי. תקופת מה פחדתי שאשכח לדבר. קראתי בקול רם ושרתי את כל שירי ציון. הזמן עבר לאט. במשך היום היו מוצאים כל אחד מאתנו לבדו לטיול של רבע שעה בחצר, תחת מש' מר של ארבעה סוהרים. בשעת טיולים אלה יכולתי לראות חמ' שה מן החברה, שחלונות תאיהם פ.ו אל התצר, ויכולתי ל' החליף איתם בגביה סימנים וגם כמה מלים. היינו במשך חודש בבידוד. קראנו לו "נוראי".

עליה בדרגה

בשעה שהיינו בבידוד בא שוטר לקחת טביעות-אצבעות, והוא אמר לי באנגלית רצוזה, "בעוד שבועיים תדבר ישראל". אבל אחרי עשרה ימים בדיוק לקחו את כולנו באויקים לבית המשפט, ושם האריכו לנו את המאסר לעוד 45 ימים. מאז נחלש הבידוד, יצאנו לטיול ביחד, ואחר כך הכניסו אותנו בשלישיות לתאים בקומה העליונה. גרנו בחדרים מול הקצינים בפיגמות.

פעמיים ראינו גם שם בבית-הסוהר. הסיפור היה שהגשים מ' ביאות זכתה מן הרופא שהחיים בלי גברים מוקים לבריאות תן, ואז היה הרופא מצוה להכניסן אל בעליהן. אלכס (צור) ואני החלטנו להקים להקה, בדומה לצי'ובט' רון. רצינו לקרוא לה סיגמטרון, על שם סיגמה — בית-סוהר. ח ברו כל מיני שירים טפשיים, כמו :

צוברי תלאטאיני,

שני הדיינים,

האשימו אותנו

בריות על צידיים...

המנגינה המתאימה היתה ליני מרלין.

לו היה לנו כסף, ויכולנו להסתדר יפה. כשקיבלנו חבילות, נתן פפו קופסת-טאק לאחד הסוהרים, ומאז נשאר תאו פתוח. לאחד הבטחנו שנשלח לו שעון מן הארץ, וקיבלנו ממנו יחס מיוחד.

עם כמה מן הסוהרים התידדנו מאד. למדנו הרבה מן השיר חות עמו על חיי העם הפשוט. הם התפעלו מאד שאיננו מדי עשנים חאש, כי במצריים זו מחלה כמעט כללית, גם בדרגות הנמוכות של הצבא והמשטרה. אחד הסוהרים הראה לנו חשוי בתוך כתלי בית-הסוהר.

סופם של הציירים

כשגרנו בקומה העליונה, יכולנו לראות את הרחוב. עמדו שעות ליד החלון הגדול המסורג. עקבנו אחרי תנועת ה' חשמליות. בדיוק ליד בית-הסוהר היתה תחנה, ושם היינו רואים תלמידות יוצאות מבית-הספר, קטנות של נשים, ספר שישב על הארץ וזילח את לקוחותיו.

באמצע נובמבר קיבלנו בפעם הראשונה מכתבים קצרים באנגלית מן הבית. הורשינו לכתוב מכתבים הביתה בעברית. כתבנו רק על מצב בריאותנו, שהאוכל טוב ושאינו קוראים ספי רים. באותה הזדמנות הביא לנו סרן חסן צברי, הנציג המצרי בועדת שביתת-ההשק הישראלית-מצרית, שהיה אדיב מאד, גם עיתוניים וספרים. הוא דיבר עם צבי, וצבי אמר לו שהוא מקוה שהטעות (בענין היריות על הדייגים) תתברר. המצרי ענה שגם הוא מקוה כך.

באחת הפעמים עלקחו אותנו אל השופט, לשם הארכת תקו' פת המאסר, חשב מפקד בית-הסוהר שמובילים אותנו למש' פט. הוא עמד ליד השער ואיחל לכל אחד מאתנו, באנגלית : "בהצלחה !"

שנועיים אחרי ביקורו הראשון בא חסן צברי שנית, והביא לאחדים מאתנו חבילות בגדים ומכתבים. החבילה, שהיתה מיועדת לי, לא הגיעה. הפעם היה צברי פחות אדיב. הוא היה מרוגע על האי, שלפי דעתו חרג מתחום סמכותו בהח' לטחו בעין בתגלים.

את התאריכים ידענו היטב, כי חרתנו אותם על הקיר. לא היו לנו עפרונות — היה זה הדבר האסור ביותר בבית-הסוהר. פעם ביקשתי את אחד הכחולים שישיג לי עפרון, ואמננו הביא לי אחד לחצי שעה, אך הוא לא יכול היה להשאיר אפיה

חלק ממנו, כי בעל העפרון סירב. אחרת הייתי כותב יומן. רציני לרשום כל מיני חיות קטנות, שהיו חשיבות לנו — שפעם הצלחתי לראות את פפו במקלחת, ודברים כאלה.

ברביעי בצמבר אספו אותנו באופן הגיגי באולם שלפני המשרד וקראו לנו כתבי-אישום חדש, בו לא הזכירו כלל את צוברי ותלאטאיני והיריות על ה"ציידים", אלא רק בכניסה למים השלטוניים ולשטח צבאי של מים אסורים. כל האסירי רים האחרים הקשיבו לקריאה — הכחולים למטה, בעלי הפי' גינות למעלה, והסוהרים מסביב. הבאיחו לנו עורך-דין מקי' מי. שאלנו את התורגמן מה בנוגע לאשמה הקודמת בחס ל' ציידים, הוא אמר לנו שזה בטל.

דרך עגל

ביום הרביעי הבא, היום שנקבע לנו למשפט, שוב אספנו למטה, ושוב היתה אותה הצגה עם הכחולים למטה והפי' גינות למעלה. הפעם קראו באוזנינו מגילה שלמה, לפיה זוכינו מכל אשמה מחוסר הוכחות. שאלנו מתי ישחררו

ארכם צור וחבריה

"מתי יפסיקו להכות אותנו ?"

אותנו, והשיבו שעוד יש צורך בכמה צעדים משפטיים. כמה ימים אחרי כן הודיעו כנראה ברדיו המצרי שעומדים לשחרר איתנו. שמענו על כך מפי סראג אל-דין, האסיר המוכר ביותר. כשעברנו ליד דירתו, בקומה העליונה של בית-הסוהר, המורכבת משלושה חדרים עם כל הנוחיות, יצא לקראתנו, בירך אותנו ב"מברוק" (מזל טוב) ואמר לנו : "פיניטו, יו גו הום" (נגמר, אתם הולכים הביתה). אבל הימים עברו, ולא קרה כלום. כנראה שלפני אר"ם התנהל אותה שעה הבידוד בקשר לשחרור הספינה יחד אתנו. בינתיים התרגלנו לחיים בבית-הסוהר. למדנו להכיר את בעלי הפיגמות, והדבקנו לכל אחד מהם שם : "הגבר", "החיוור", "הילד", "החולה", "השקולד", הפיגמות רדו בס הרים, שפחדו מהם פחד-מות, השתחו להם ורצו לכל קריאתם בקריאה : "נעם, יא אפניו !"

הפיגמות חיו בבית-הסוהר בנועם, איש לא סגר את תאיהם, ויום השתוללו עד אחרי חצות, רקדו ולא נתנו לישון. עיקר הביילוי שלהם היה התחרות במשחק הששיבשש על בקבוקי קוקה-קולה או קפה, שאפשר היה לקנותם בקטינה של בית-הסוהר. רק אחרי שהלכו לישון, בערך בשתיים בלילה, היו סוגרים בשקט את תאיהם, עם כל הכבוד, ובבוקר היה הסוהר פותח את המנעול בשקט, על מנת לא להעיר את האפנדים.

את הסולם החברתי בבית-הסוהר אפשר היה לקבוע לפי העגל של סראג אל-דין. הוא היה מקבל כל יום מזון בשלוש עשרה לירות מצריות (כשמונים ל"י), סכום שהתאים למש' כורתו החודשית של הסוהר. אל-דין היה אוכל מעט, שולח את השאר לפיגמות, שהיו אוכלים לפי תיאבונם ושולחים את העודף לסוהרים. הסוהרים היו אוכלים את מנתם, ונותנים את העודף — העצמות — לכחולים. את השריד האחרון היה אוכל הכלב של בית-הסוהר, חיה ענקית בשם לאקי.

מגבת של סודאנים

ביום חג המולד, בדתנו לטיול, אמר לנו אחד הפיגמות שבראשון לחודש ישחררו אותנו בגבול הישראלי, ואת ה' ספינה ישלחו אחרינו. הוא ציטט, כנראה, את דברי רדיו קאהיר.

פיגמה זה היה המבוגר שבכולם, רופא אזרחי שלמד בגרמניה ושאשתו היתה נוצריה. הוא דיבר גרמנית טובה. הוא לבש פיגמה בגלל אהדתו לנאצי. היה זה אדם טוב לב מטבעו, שהיה מעודד אותנו בדברים אנושיים : "אתם צעירים, אני זקן. אין דבר, יהיה טוב..." הימים האחרונים עברו במתח של צפיה. לא ידענו מה המצב. התערבתי עם החברה שאהבנו נצא הפעם (מה איכפת לי שאהיה מבוסס ?). בשלושים לחודש הביא לנו חסן צברי מכתבים יעצוניים, שהוחזקו עד אז בצנזורה, מבלי להגיד לנו שעומדים לשחררו.

בשלושים ואחד, בחמש בבוקר השכם, כשכבר ידענו מפי הסוהרים על שחרורנו הקרוב, העירו אותנו, מסרו לנו את החפצים שנשארו במשרד (רוב חפצינו נשארו אסורה,

* לכל מדינה ישנם אזורים חפויים שהכניסה אליהם אסורה, מטעמים צבאיים.

ואבדו). בא משמר סודאנים, קשרו לנו את העיניים, הכניסו אותנו למכונית והובילו אותנו לתחנת-הרכבת. שם העלו אותנו לקרונות, מחלקה ראשונה, וזוגות-זוגות חילקו אותנו בתאים, בשמירה של שלוש סודאנים לכל זוג. סגרו את תריסי הקרון והורידו לנו את כיסוי העיניים. משרך הדרך ארכה כשבע שעות, עד שהגענו לאל-עריש. משרך הנסיעה התידדנו מאד עם השומרים, והם קנו לנו לאכול. כיבדו אותנו בתה. תחילה שאלונו אם יש לנו כסף, וכשענינו שלא, ערכו ביניהם מגבת וקנו לנו את הדרוש.

פעמוני סילבסטר

באל-עריש קשרו שוב את עינינו. נסענו בסגורים מתחנת הרכבת לבית-הסוהר המקומי. שם הכניסונו לשני תאים, חמשה לכל תא. היו מישות עם צפיות לבנות חדשות, ש' הוכנו במיוחד עבורנו. האסירים האחרים ישנו על הרצפה.

המצרים הנכזלו שעלינו להעביר את הלילה על מישת-עץ לא-נוחה. היחס וזיה אדיב באופן בלתי-רגיל. הגישו לנו תה, וביקשו סליחה על כי יש איחור בהבאת האוכל — שילחו במיוחד לאל-עריש והביאו סעודה נהדרת, עם בשר צלוי. הקצין כיבד אותנו בסיגריות.

היה רושם שהקצין הבין עברית. לכן אמרנו איש לרעהו מחמאות על חושבונו, אמרנו שהוא בחור יפה — שיהיה מבוסס.

בבית-סוהר זה קיימת שיטה מיוחדת של חינוך האסירים — לא נותנים להם לישון. בכל שעה מצלצלים במין גוגג רועש, המקפיץ את האסירים משנתם. זה נמשך משך 24 שעות ביממה — צלצול אחד לכל שעה. רק בשעת הארוחה, כשראה הקצין שזה מבהיל אותנו, צעק : "המסיקו את זה ! בשתיים-עשרה בלילה, כששמענו את שנים-עשר הצילצולים המחרדיים, קרא פפו : "האפי ניו ייר !"

כך, תוך צילצולי דגונג, חגגנו את סילבסטר — הלילה האחרון בשטח מצרי, אליו הגענו בשעת כניסת ראש-השנה היהודי.

כשטח ההפקר

בבוקר הכניסונו שוב לסגור, כשעינינו קשורות, ונסענו עד ח'יניוס. שם נעצרה השיירה, הורידו לנו את המטפחת מן העיניים, הקצין כיבד אותנו בכיסקוטים והמשכנו בדרך. בעזה נכנסנו לתחנת-המשטרה. לא היתה שום התקדלות — האיכלוסיה פוחדת פחד-מוות מפני הסודאנים. בתחנה פגעינו בק' לונל גוארי שביקשנו לחתום על הצהרה שהיחס אלינו היה הוגן, ושמוסרים אותנו עתה ליד אנשי אר"ם. צבי חתם, תוך הסתייגות בקשר ליחס בבית-הסוהר הצבאי בתחילת המאסר.

קשרו את עינינו, המשכנו בדרך בסגורים לעבר הגבול, בקילומטר ה-95, כשהורדנו את הכיסוי ראינו את סוכת הפח המפורסמת, אך לתמהוננו לא ראינו איש — לא מאנשי אר"ם ולא ישראלים. מובן שהמצרים ביימו הצגה שלמה של התפלאות, אך צבי דרש שיחזירו את ההצהרה הקודמת, כאילו נמסרנו ליד אר"ם, והגיעו לחתום על הכרזה אחרת שניתן לנו לכת מרצוננו הטוב.

המצרים קיבלו את ההצהרה השניה, אך לא החזירו את הראשונה. אמרו לנו שנחכה חצי שעה, העמידו פנים כאילו הם משתוממים על אי-בואם של הישראלים — עד שבא אחד הקצינים ואמר לנו שנחליל ללכת. כשהתלוצצנו אם לא יירו עלינו, התרגו ואמר שהוא עצמו יעמוד ויחכה עד שנגיע אל הצד השני.

באוזני התגנו המלים שהפליט פפי בימים השחורים ביותר של המאסר : "אם אחזור לישראל, לא אצא ממנה לעולם, לעולם !"

* הממונה על עניני ארץ-ישראל במשרד-הבטחון המצרי.

